

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2021/22:SfU30

Borttagande av regler för tillgodoräknande av försäkringstid

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag om ändringar i socialförsäkringsbalken och lagen om införande av socialförsäkringsbalken.

Lagändringarna innebär för det första att bosättningsstid i ett tidigare hemland inte ska få tillgodoräknas som försäkringstid för garantipension och garantipension till omställningspension. För det andra innebär lagändringarna att det inte ska vara möjligt att som försäkringstid för garantipension räkna den försäkringstid som legat till grund för sjukersättning i form av garanti-ersättning.

Förslagen föreslås träda i kraft den 2 december 2022 men tillämpas första gången för förmåner som avser tid fr.o.m. den 1 januari 2023.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden.

I betänkandet finns tre reservationer (M, SD, V, KD). I en av reservationerna (V) föreslås att riksdagen ska avslå propositionen.

Behandlade förslag

Proposition 2021/22:237 Borttagande av regler för tillgodoräknande av försäkringstid i vissa situationer.

Tre yrkanden i följdmotioner.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	4
Utskottets överväganden.....	5
Borttagande av regler för tillgodoräkning av försäkringstid.....	5
Reservationer.....	12
1. Borttagande av regler för tillgodoräkning av försäkringstid i vissa situationer, punkt 1 (V).....	12
2. Tillgodoräkning av försäkringstid, punkt 2 (M, SD, KD).....	12
3. Tillgodoräkning av försäkringstid, punkt 2 (V).....	13
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	14
Propositionen.....	14
Följdmotionerna.....	14
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag.....	15

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Borttagande av regler för tillgodoräknande av försäkringstid i vissa situationer

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i socialförsäkringsbalken,
2. lag om ändring i lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2021/22:237 punkterna 1 och 2 samt avslår motion

2021/22:4704 av Ida Gabrielsson m.fl. (V) yrkande 1.

Reservation 1 (V)

2. Tillgodoräknande av försäkringstid

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4704 av Ida Gabrielsson m.fl. (V) yrkande 2 och

2021/22:4715 av Julia Kronlid m.fl. (SD).

Reservation 2 (M, SD, KD)

Reservation 3 (V)

Stockholm den 9 juni 2022

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Maria Malmer Stenergard

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Maria Malmer Stenergard (M), Rikard Larsson (S), Carina Ohlsson (S), Mattias Karlsson i Luleå (M), Ludvig Aspling (SD), Teresa Carvalho (S), Martina Johansson (C), Katarina Brännström (M), Julia Kronlid (SD), Emilia Töyrä (S), Hans Eklind (KD), Bengt Eliasson (L), Jonas Andersson i Skellefteå (SD), Rasmus Ling (MP), Arin Karapet (M), Mattias Vepsä (S) och Tony Haddou (V).

Redogörelse för ärendet

I oktober 2018 tillsattes en utredning (dir. 2018:106) för att analysera och lämna förslag till hur garantipension och omställningspension bör konstrueras och regleras i socialförsäkringsbalken. Utredningen tog namnet Garantipensionsutredningen. I oktober 2019 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv med ett utvidgat uppdrag (dir. 2019:75). Det utvidgade uppdraget innebar bl.a. att överväga att avskaffa eller förändra den särregel som gör det möjligt för vissa försäkrade att som försäkringstid tillgodoräkna sig bosättningsstid i tidigare hemland samt att överväga om det fortfarande är motiverat att ha ett undantag som gör att försäkringstid som legat till grund för sjukersättning kan användas för att beräkna försäkringstid för garantipension. I maj 2020 lämnade utredningen sitt slutbetänkande Grundpension – Några anslutande frågor (SOU 2020:32).

I propositionen behandlas utredningens förslag om att avskaffa undantagsregler för tillgodoräkning av försäkringstid i vissa situationer. Det rör dels tillgodoräkning av bosättningsstid i tidigare hemland, dels beräkning av försäkringstid efter tid med sjukersättning.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Med anledning av propositionen har det väckts två motioner. Förslagen i motionerna finns i bilaga 1.

Utskottets överväganden

Borttagande av regler för tillgodoräknande av försäkringstid

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag om ändringar i socialförsäkringsbalken och lagen om införande av socialförsäkringsbalken. Förslagen innebär dels att bosättningsstid i ett tidigare hemland inte ska få tillgodoräknas som försäkringstid för garantipension och garantipension till omställningspension, dels att det inte ska vara möjligt att som försäkringstid för garantipension räkna den försäkringstid som legat till grund för sjukersättning i form av garantiersättning. Därmed avslår riksdagen ett motionsyrkande om att avslå propositionen.

Riksdagen avslår även motionsyrkanden om att avskaffa undantaget för tillgodoräknande av försäkringstid i hemlandet i samtliga fall, även retroaktivt, samt om att utöka möjligheterna till tillgodoräknande av försäkringstid.

Jämför reservation 1 (V), 2 (M, SD, KD) och 3 (V).

Propositionen

Borttagande av regeln om tillgodoräknande av hemlandstid för garantipension

Regeringen föreslår att bosättningsstid i ett tidigare hemland inte ska få tillgodoräknas som försäkringstid för garantipension.

Regeringen anger att när den s.k. hemlandstidsregeln infördes inom den allmänna ålderspensionen utgjorde folkpensionen det enda grundskyddet för pensionärer. Det fanns därför ett starkt behov av att skydda de grupper som till följd av införandet av försäkringstid skulle få en lägre, andelsberäknad folkpension och som inte skulle kunna förväntas kompensera detta med motsvarande förmåner från andra länder (prop. 1992/93:7, bet. 1992/93:SfU4). Dessa grupper bedömdes omfatta flyktingar och andra personer som kommer till Sverige under liknande former. Utan hemlandstidsregeln skulle dessa personer ha hänvisats till det kommunala försörjningsstödet, som inte är avsett att vara en permanent försörjningskälla. Efter införandet av försäkringstid för folkpensionen kom dock ett växande antal äldre personer som inte omfattades av hemlandstidsregeln, att hänvisas till det kommunala försörjningsstödet. För att bryta denna utveckling infördes äldreförsörjningsstödet 2003 (prop. 2000/01:136, bet. 2001/02:SfU4, rskr. 2001/02:13). Härigenom uppstod en ny

form av grundskydd. Äldreförsörjningsstödet är avsett att vara en permanent försörjningskälla.

Skyddet som hemlandstidsregeln ger ålderspensionärer är enligt regeringen varken särskilt effektivt eller träffsäkert. Skyddet omfattar visserligen en sårbar och skyddsvärd grupp, men att det ansågs finnas behov av ett äldreförsörjningsstöd visar att regeln i otillräcklig utsträckning fångade upp de som till följd av regleringen om en andelsberäknad försäkringstid inte längre fick en tillräckligt hög garantipension för att klara sin försörjning. Därutöver vidgades väsentligt de personkategorier som omfattas av hemlandstidsregeln i samband med lagändringar 1997 och 2006 (prop. 1996/97:25, bet. 1996/97:SfU5 och prop. 2004/2005:170, bet. 2004/05:SfU17). Den utvidgning av hemlandstidsregeln som har skett över tid har lett till svårmotiverade skillnader när det gäller vem som omfattas av den. Regeringen anger som exempel att personer som kommit till Sverige under identiska förhållanden behandlas olika beroende på när de kommit hit, vilket kan uppfattas som orättvist och inkonsekvent.

Mot bakgrund av att det nu finns ett äldreförsörjningsstöd som tillförsäkrar alla en skälig levnadsnivå anser regeringen att det kan ifrågasättas om det fortfarande finns ett behov av hemlandstidsregeln vid beräkning av garantipension för den som är född 1938 eller senare. Flyktingar och andra skyddsbehövande kan i stället, liksom andra som inte har 40 års försäkringstid i Sverige för garantipension, få sina grundläggande behov tillgodosedda genom äldreförsörjningsstödet. En sådan förändring innebär visserligen att ersättningsnivåerna blir lägre för denna grupp, men samtidigt är det svårt att motivera att just denna grupp ska behandlas mer förmånligt än de som får uppehållstillstånd i Sverige av andra skäl eller än de som av andra skäl tillbringar en tid utanför Sverige och därför får en lägre garantipension. Syftet med införandet av hemlandstidsregeln var inte att de som omfattas av den skulle garanteras en högre förmånsnivå än andra utan att de som regeln tar sikte på skulle garanteras samma förmånsnivå som alla andra.

Regeringen pekar även på att ett av grundskälen för att införa särregler var att flyktingar i allmänhet inte ansågs kunna ta med sig pensionsrättigheter från det land de flydde från men att den hittillsvarande tillämpningen av regleringen inte har visat sig stödja den utgångspunkten. Hemlandstidsregeln är trubbig på det sättet att den inte tar hänsyn till om personen faktiskt gått miste om någon förmån när han eller hon lämnat sitt hemland. En del länder har inte något fungerande pensionssystem, vilket innebär att en person som flyr från landet inte kan anses ha gått miste om någon pension. En annan problematik är att tiden från det att någon lämnat sitt hemland och anlänt som flykting till dess att det blir aktuellt att ta ut pension ofta kan vara lång. Förhållandena i hemlandet kan i många fall ha ändrats över tid. Så har t.ex. varit fallet med den stora andel flyktingar som under andra halvan av 1900-talet anlände till Sverige från andra länder i Europa som numera är EU-medlemmar, t.ex. Ungern, Tjeckoslovakien, Rumänien och Polen. Den flyktingstatus de fick när de kom till Sverige berättigar till hemlandstid trots

att det numera inte finns några svårigheter för dem att tillgodoräkna sig pension från det tidigare hemlandet.

Vidare hänvisar regeringen bl.a. till att det är viktigt med transparenta och begripliga regler.

I propositionen anges att endast personer som beviljas garantipension efter ikraftträdandet kommer att beröras av de föreslagna ändringarna.

Borttagande av regeln om tillgodoräkande av hemlandstid för garantipension till omställningspension

Regeringen föreslår att bosättningstid i ett tidigare hemland inte heller ska få tillgodoräknas som försäkringstid för garantipension till omställningspension.

Regeringen anger att även för omställningspensionens grundskydd ger hemlandstidsregeln upphov till svärmotiverade skillnader som gör att den kan uppfattas som orättvis och inkonsekvent. Regeln träffar inte alla utan endast vissa av de som har fått uppehållstillstånd i Sverige. Regeln har fått en vidare omfattning än vad som ursprungligen avsågs, vilket innebär att en avsevärt större personkrets numera omfattas av den. Den utvidgade personkretsen innebär att personer som har kommit till Sverige under identiska omständigheter kan omfattas av regeln eller inte beroende på vid vilken tidpunkt de beviljades uppehållstillstånd. Regeln är också trubbig eftersom den inte tar hänsyn till om en person faktiskt har gått miste om någon förmån.

Eftersom hemlandstidsregeln föreslås tas bort inom den allmänna ålderspensionen skulle enligt regeringen ett borttagande av regeln inom omställningspensionen medföra att förmånerna även framöver bygger på gemensamma principer i detta avseende, vilket bidrar till tydlighet och förutsebarhet samt stärker den anknytningsprincip som ligger bakom försäkringstiden.

En skillnad när det gäller omställningspension är att det inte finns någon alternativ förmån likt äldreförsörjningsstödet för en efterlevande som inte har rätt till grundskyddet inom omställningspensionen. Detta är dock enligt regeringen mindre relevant, eftersom grundskyddet inom omställningspensionen är en förmån som ska ge kompensation för de direkta följderna av ett dödsfall under en kortare övergångsperiod närmast efter dödsfallet. Om den efterlevande är en förälder med barn, kan omställningspensionen visserligen betalas ut under en längre tid. Det är emellertid fråga om en kompletterande inkomst och inte en förmån som ska garantera den efterlevandes försörjning.

Av propositionen framgår att endast personer som beviljas garantipension till omställningspension efter ikraftträdandet kommer att beröras av de föreslagna ändringarna.

Tillgodoräkande av hemlandstid för sjuk- och aktivitetsersättning i form av garantiersättning

Regeringen bedömer att bosättningstid i ett tidigare hemland även fortsättningsvis bör tillgodoräknas som försäkringstid för sjukersättning och aktivitetsersättning i form av garantiersättning. Enligt regeringen finns det ett behov

av att fortsätta att analysera och utreda hur försörjningen bör lösas för de som har en långvarigt nedsatt arbetsförmåga men som inte kan få sitt försörjningsbehov tillgodosett genom sjukersättningens och aktivitetsersättningens grundskydd, antingen för att de inte genom bosättning i Sverige var försäkrade för förmånen vid försäkringsfallet eller för att de inte har en tillräckligt lång försäkringstid.

Beräkning av försäkringstid för garantipension efter sjukersättning

Regeringen föreslår att det inte ska vara möjligt att som försäkringstid för garantipension räkna försäkringstid som har legat till grund för sjukersättning.

Sjukersättning kan lämnas till en försäkrad vars arbetsförmåga är långvarigt nedsatt på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan (33 kap. 2 och 5 §§ socialförsäkringsbalken, SFB). Personer som har haft en låg eller ingen inkomst kan bli beviljade sjukersättning i form av garantiersättning. Ersättningens storlek beror bl.a. på antalet år med bosättning i Sverige. Den försäkringstid som legat till grund för sjukersättning i form av garantiersättning får användas vid fastställandet av garantipensionen (67 kap. 13 § SFB). Denna möjlighet gäller personer som har hel sjukersättning i form av garantiersättning omedelbart före den kalendermånad då de fyllde 65 år. När denna undantagsbestämmelse infördes inom ramen för folkpensionssystemet 1993 anfördes inte några egentliga skäl för den eller för begränsningen till personer som hade hel förtidspension (prop. 1992/93:7 s. 44). I utredningen som föregick lagstiftningen gjordes bedömningen att det för den som fått hel förtidspension kunde te sig stötande om förtidspensionen skulle minskas av att den ersätts av ålderspension (SOU 1992:26 s. 26).

Ursprungligen var folkpensionen en del av både förtidspensionen och ålderspensionen. Folkpension betalades ut med samma belopp för båda dessa förmåner. 1990-talets pensionsreform innebar att den förmån som ersatte förtidspensionen inte längre ingick i pensionssystemet utan i sjukförsäkringssystemet. Sjukersättning i form av garantiersättning är således till skillnad från förtidspensionen inte en del av pensionssystemet utan är en egen sjukförsäkringsförmån som beräknas enligt egna bestämmelser som är separata från pensionssystemet. Det är enligt regeringen tveksamt ur ett systemperspektiv att en pensionsförmån ens i undantagsfall grundas på bestämmelser vars syfte är att beräkna en sjukförsäkringsförmån.

Vad gäller tillgodoräkning av försäkringstid finns likheter mellan sjukersättning i form av garantiersättning och garantipension. Däremot beräknas förmånerna inte på samma sätt, vilket medför att ersättningsbeloppen i princip undantagslöst ändras och blir lägre när en sjukersättning i form av garantiersättning övergår till garantipension. Enligt regeringen har därmed det som ursprungligen synes ha varit det enda skälet till undantagsbestämmelsen, dvs. att säkerställa en oförändrad ersättningsnivå, förlorat sin betydelse.

Regeringen anser att eftersom undantagsbestämmelsens ursprungliga syfte, dvs. en ekonomiskt sömlös övergång mellan två förmåner, inte längre uppfylls

är det ur rättvisesynpunkt svårt att behålla en sådan särregel. Det är vidare svårt att motivera varför de försäkrade som haft hel sjukersättning behandlas förmånligare än de som haft tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels sjukersättning. Vidare understryker regeringen att den försäkrades sjukersättning i form av garantiersättning inte påverkas och att det för många personer som kan få en minskad garantipension kommer att finnas kompensation genom andra grundskyddsförmåner, t.ex. bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd. Regeringen poängterar även att ett borttagande av undantagsbestämmelsen endast kommer att gälla för dem som nybeviljas garantipension.

Konsekvenser och ikraftträdande

Lagändringarna när det gäller tillgodoräknande av hemlandstid föreslås träda i kraft den 2 december 2022 och tillämpas för tid fr.o.m. den 1 januari 2023. När det gäller garantipension är det personer som fyller 65 år tidigast den 1 januari 2023, dvs. personer födda 1958 eller senare, som påverkas av förslaget. För personer födda 1957 eller tidigare gäller nuvarande regler och de påverkas därmed inte av förslaget. När det gäller garantipension till omställningspension påverkas efterlevande där dödsfallet inträffat tidigast den 1 januari 2023. För dödsfall före detta datum gäller nuvarande regler. Detta innebär enligt regeringen något förenklat att de som redan får förmånerna vid tidpunkten för förslagets ikraftträdande inte påverkas av förändringarna. Regeringens beräkningar utgår från ett förslag om höjda åldersgränser i pensionssystemet (prop. 2021/22:181, bet. 2021/22:SfU25, rskr. 2021/22:331).

Regeringen anger att av de totalt ca 16 000 kvinnor och knappt 9 000 män som 2024 beräknas nybeviljas garantipension är det ca 600 kvinnor och 700 män vars garantipension blir lägre än den skulle ha blivit med nuvarande regler. Detta gäller det första året som ersättning nybeviljas i enlighet med förslaget, dvs. 2024. Varje efterkommande år kommer nya personer att få garantipension enligt nya regler när nya grupper nybeviljas garantipension. Det är således fler män än kvinnor som påverkas av att regeln för tillgodoräknande av hemlandstid tas bort, men påverkan på den genomsnittliga garantipensionen är större för kvinnorna än för männen. Den individuella disponibla inkomsten för dem vars garantipension blir lägre än den skulle ha blivit med nuvarande regler blir i genomsnitt ca 2 000 kronor lägre per månad för både kvinnor och män. Den genomsnittliga sänkningen av garantipensionen är relativt stor men kommer för många att kompenseras av att de i stället får högre bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd.

Regeringen beräknar att förslagen medför att statens utgifter minskar med 21 miljoner kronor 2024. Utgifterna för garantipension minskar med 41 miljoner kronor, men samtidigt ökar utgifterna för bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd med 17 miljoner kronor. Under förutsättning att de som berörs av förslaget under införandeåret är representativa för nästkommande årskullar beräknas den ytterligare besparingen för i princip varje år bli drygt 45 miljoner kronor.

Även förslaget om att det inte längre ska vara möjligt att som försäkringstid för garantipension räkna försäkringstid som legat till grund för sjukersättning föreslås träda i kraft den 2 december 2022 och tillämpas för tid fr.o.m. den 1 januari 2023. Regeringen anger att de som får garantipension vid tidpunkten för förslagets ikraftträdande inte påverkas av förändringarna. Av de som nybeviljas garantipension 2024 beräknas nivån bli lägre för ca 350 kvinnor och 200 män jämfört med vad den skulle ha blivit med nuvarande regler.

Tillkännagivande

Riksdagen riktade den 24 februari 2022 ett tillkännagivande till regeringen om att avskaffa undantaget från kvalificeringsregeln för garantipension som gäller för flyktingar och andra skyddsbehövande (bet. 2021/22:SfU12, rskr. 2021/22:167). Regeringen bedömer att förslagen i propositionen tillgodoser tillkännagivandet och anser därmed att tillkännagivandet är slutbehandlat.

Motionerna

Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkar i kommittémotion 2021/22:4715 att möjligheten utreds att avskaffa undantaget för tillgodoräkning av försäkringstid i hemlandet i samtliga fall, även retroaktivt. Enligt regeringens förslag kommer undantaget endast att tas bort för de som fyller 65 år efter januari 2023 och som flyttat till Sverige och inte bott tillräckligt länge i landet. Om förändringen inte gäller alla kommer det dock fortfarande att vara många som får garantipension eller garantipension till omställningspension utifrån orättvisa undantagsregler och ett krångligt regelverk. Regeringen bör därför utreda möjligheten att samtliga som inte uppfyller kraven för garantipension utan undantagsregeln ska övergå till äldreförsörjningsstöd. Detta ska således även gälla de som fått beslut om garantipension utifrån undantagsregeln.

Ida Gabrielsson m.fl. (V) begär i kommittémotion 2021/22:4704 yrkande 1 avslag på propositionen. Motionärerna anför att konsekvenserna av regeringens förslag är begränsade för staten men omfattande för de som påverkas av dem, och dessa personer är redan ekonomiskt utsatta. Den ekonomiska tryggheten för de som har det sämst ställt bör i stället stärkas. I yrkande 2 föreslår motionärerna att regeringen bör se över kraven på försäkringstid och i stället återkomma med förslag där möjligheterna att tillgodoräkna sig försäkringstid för garantipension utökas. En sådan reform skulle leda till ökad ekonomisk trygghet för fler grupper och minska behovet av äldreförsörjningsstöd, som är en inkomstprövad ersättning som kräver årlig ansökan.

Utskottets ställningstagande

Regeringen föreslår att bosättningsstid i ett tidigare hemland inte ska få tillgodoräknas som försäkringstid vid beräkning av garantipension för personer födda 1938 eller senare samt garantipension till omställningspension.

Utskottet kan konstatera att regelverken för pensioner och migration har förändrats och att äldreförsörjningsstödet har införts sedan den s.k. hemlandstidsregeln infördes för nära 30 år sedan. Utskottet delar regeringens bedömning att dessa förändringar har medfört att det grundskydd som hemlandstidsregeln var avsedd att ge numera varken är särskilt effektivt eller träffsäkert och även kan uppfattas som orättvist och inkonsekvent. Utskottet anser därför i likhet med regeringen att denna undantagsregel bör tas bort.

Utskottet delar även regeringens bedömning när det gäller förslag om att det inte ska vara möjligt att som försäkringstid för garantipension räkna den försäkringstid som legat till grund för sjukersättning i form av garanti-ersättning. Denna undantagsregel infördes inom ramen för folkpensionssystemet som då var en del av både förtidspensionen och ålderspensionen. Utskottet anser i likhet med regeringen att undantagsregeln är tveksam ur ett systemperspektiv i och med att förtidspensionen ersatts av sjukersättningen och således numera ingår i sjukförsäkringssystemet. Utskottet konstaterar vidare liksom regeringen att undantagsregeln inte fyller sitt syfte, dvs. en oförändrad ersättningsnivå när sjukersättning i form av garanti-ersättning övergår till garantipension. Det är också svårt att motivera varför försäkrade som har haft hel sjukersättning behandlas förmånligare än de som har haft tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels sjukersättning. Utskottet anser sammantaget att även denna undantagsregel bör tas bort.

Utskottet ställer sig även i övrigt bakom regeringens överväganden i propositionen och ser positivt på att inga personer som redan får ersättning kommer att påverkas av förslagen.

Utskottet noterar att Garantipensionsutredningen har föreslagit att två nya pensionsförmåner ska införas: dels grundpension, som ska ersätta den nuvarande förmånen garantipension, dels omställningspension i form av grundpension, som ska ersätta garantipension till omställningspension. Regeringen anger i propositionen att den ännu inte tagit ställning i fråga om de nya förmånerna.

Utskottet tillstyrker med det anförda proposition 2021/22:237 punkterna 1 och 2 och avstyrker motion 2021/22:4704 (V) yrkande 1 om avslag på propositionen. Utskottet avstyrker även motionerna 2021/22:4704 (V) yrkande 2 om att utöka möjligheterna eller se över kraven vad gäller tillgodoräknande av försäkringstid för garantipension och 2021/22:4715 (SD) om att utreda möjligheten att avskaffa undantaget för tillgodoräknande av försäkringstid i hemlandet i samtliga fall, även retroaktivt.

Riksdagen riktade den 24 februari 2022 ett tillkännagivande till regeringen om att avskaffa det undantag från kvalificeringsregeln för garantipension som gäller för flyktingar och andra skyddsbehövande (bet. 2021/22:SfU12, rskr. 2021/22:167). Regeringen bedömer att förslagen i propositionen tillgodoser tillkännagivandet. Regeringen anser därmed att tillkännagivandet är slutbehandlat. Utskottet har inga invändningar mot regeringens bedömning.

Reservationer

1. Borttagande av regler för tillgodoräknande av försäkringstid i vissa situationer, punkt 1 (V)

av Tony Haddou (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4704 av Ida Gabrielsson m.fl. (V) yrkande 1 och avslår proposition 2021/22:237 punkterna 1 och 2.

Ställningstagande

Regeringens bärande argumentation bakom förslagen är att det finns brister i de undantagsbestämmelser som den vill avskaffa. Bristerna handlar i huvudsak om avgränsningarna av de grupper som omfattas och att avgränsningarna kan leda till att orättvisa skillnader uppstår. Konsekvenserna av förslagen är begränsade för staten men omfattande för de som påverkas av dem – grupper som redan är väldigt ekonomiskt utsatta. Den ekonomiska tryggheten för de som har det sämst ställt bör i stället stärkas. Riksdagen bör därför avslå propositionen.

2. Tillgodoräknande av försäkringstid, punkt 2 (M, SD, KD)

av Maria Malmer Stenergard (M), Mattias Karlsson i Luleå (M), Ludvig Aspling (SD), Katarina Brännström (M), Julia Kronlid (SD), Hans Eklind (KD), Jonas Andersson i Skellefteå (SD) och Arin Karapet (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4715 av Julia Kronlid m.fl. (SD) och

avslår motion

2021/22:4704 av Ida Gabrielsson m.fl. (V) yrkande 2.

Ställningstagande

Hemlandstidsregelns konstruktion har medfört att det skapats svårbegripliga skillnader mellan personer, vilket inte är rimligt och kan leda till att regelverkets legitimitet ifrågasätts. Enligt regeringens förslag kommer undantaget endast att tas bort för de som fyller 65 år efter januari 2023, som flyttat till Sverige och som inte bott tillräckligt länge i landet. Om förändringen inte gäller alla kommer det även i fortsättningen att vara många som får garanti-pension eller garantipension till omställningspension beräknat utifrån orättvisa undantagsregler och ett krångligt regelverk. Regeringen bör utreda möjligheten att samtliga som inte uppfyller kraven för garantipension utan undantagsregeln ska övergå till äldreförsörjningsstöd, vilket även ska gälla de som redan fått beslut enligt undantagsreglerna.

3. Tillgodoräknande av försäkringstid, punkt 2 (V)

av Tony Haddou (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4704 av Ida Gabrielsson m.fl. (V) yrkande 2 och
avslår motion
2021/22:4715 av Julia Kronlid m.fl. (SD).

Ställningstagande

I stället för att avskaffa de undantag som gör att vissa grupper får tillgodoräkna sig försäkringstid för garantipension bör regeringen utöka dessa undantag eller se över kraven på försäkringstid. Sådana reformer skulle leda till ökad ekonomisk trygghet för fler grupper. Regeringen bör återkomma med förslag om detta.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2021/22:237 Borttagande av regler för tillgodoräknande av försäkringstid i vissa situationer:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

Följdmotionerna

2021/22:4704 av Ida Gabrielsson m.fl. (V):

1. Riksdagen avslår proposition 2021/22:237 Borttagande av regler för tillgodoräknande av försäkringstid i vissa situationer.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att utöka möjligheterna att tillgodoräkna sig försäkringstid för garantipension eller se över kraven på försäkringstid och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4715 av Julia Kronlid m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att avskaffa undantaget för tillgodoräknande av försäkringstid i hemlandet i samtliga fall, även retroaktivt, och tillkännager detta för regeringen.

Det som föreskrivs i första stycket gäller även om kravet i 80 kap. 3 § på försäkring enligt 4 och 6 kap. för den avlidne inte är uppfyllt men endast om en försäkringstid om minst tre år kan tillgodoräknas för denne enligt 4–8 §§.

Det som föreskrivs i första stycket gäller även om kravet i 80 kap. 3 § på försäkring enligt 4 och 6 kap. för den avlidne inte är uppfyllt men endast om en försäkringstid om minst tre år kan tillgodoräknas för denne enligt 4, 5, 7 och 8 §§.

5 §

Som faktisk försäkringstid ska sådan tid räknas som utgör försäkringstid för garantipension enligt 67 kap. 5–11 §§.

Som faktisk försäkringstid ska sådan tid räknas som utgör försäkringstid för garantipension enligt 67 kap. 5, 6, 10 och 11 §§.

12 §

Om det för den avlidne inte kan tillgodoräknas 40 års försäkringstid för garantipension enligt 4–8 §§ gäller följande.

Om det för den avlidne inte kan tillgodoräknas 40 års försäkringstid för garantipension enligt 4, 5, 7 och 8 §§ gäller följande.

Garantipensionens basnivå ska avkortas till så stor andel som svarar mot kvoten mellan

- försäkringstiden och
- talet 40.

-
1. Denna lag träder i kraft den 2 december 2022.
 2. Lagen tillämpas första gången för förmåner som avser tid från och med den 1 januari 2023.
 3. Äldre bestämmelser i fråga om garantipension gäller fortfarande för den som är född 1957 eller tidigare.
 4. Äldre bestämmelser i fråga om garantipension till omställningspension gäller fortfarande för dödsfall som inträffade före den 1 januari 2023.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 26 § och 7 kap. 19 § lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

26 §

Med försäkringstid för garantipension ska för tid före 2001 avses bosättningstid enligt 5 kap. i den upphävda lagen (1962:381) om allmän försäkring i kapitlets lydelse före den 1 januari 2001.

I fråga om den som är född år 1958 eller senare ska vid tillämpningen av första stycket inte tillgodoräknas sådan tid som avses i 5 kap. 7 § i den upphävda lagen om allmän försäkring i dess lydelse före den 1 januari 2001.

7 kap.

19 §

Med försäkringstid för garantipension till omställningspension eller till änkepension ska för tid före den 1 januari 2003 avses bosättningstid enligt 5 kap. i den upphävda lagen (1962:381) om allmän försäkring i kapitlets lydelse före den 1 januari 2003.

I fråga om dödsfall som har inträffat efter utgången av år 2022 ska vid tillämpningen av första stycket inte tillgodoräknas sådan tid som avses i 5 kap. 7 § i den upphävda lagen om allmän försäkring i dess lydelse före den 1 januari 2003.

-
1. Denna lag träder i kraft den 2 december 2022.
 2. Lagen tillämpas första gången för förmåner som avser tid från och med den 1 januari 2023.